

LIETUVOS RESPUBLIKOS ŠVIETIMO IR MOKSLO MINISTRAS

ĮSAKYMAS DĖL PEDAGOGINIŲ PROFESIJŲ PRESTIŽO KĖLIMO PROGRAMOS PATVIRTINIMO

2016 m. lapkričio 22 d. Nr. V-1032
Vilnius

Siekdama įgyvendinti Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“, pirmajam tikslui pasiekti numatomas veiklos kryptis ir atsižvelgdama į Lietuvos Respublikos Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komiteto 2016 m. spalio 26 d. sprendimą Nr. 106-P-52:

1. T v i r t i n u Pedagoginių profesijų prestižo kėlimo programą (pridedama).
2. R e k o m e n d u o j u savivaldybėms ir švietimo įstaigoms prisidėti prie šiuo įsakymu patvirtintos Pedagoginių profesijų prestižo kėlimo programos įgyvendinimo.

Laikinais einanti švietimo
ir mokslo ministro pareigas

Audronė Pitrėnienė

PATVIRTINTA

Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo
ministro 2016 m. lapkričio 22 d.
įsakymu Nr. V-1032

PEDAGOGINIŲ PROFESIJŲ PRESTIŽO KĖLIMO PROGRAMA

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. Pedagoginių profesijų prestižo kėlimo programa (toliau – Programa) parengta siekiant įgyvendinti Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos, patvirtintos Lietuvos Respublikos Seimo 2013 m. gruodžio 23 d. nutarimu Nr. XII-745 „Dėl Valstybinės švietimo 2013–2022 metų strategijos patvirtinimo“ (toliau – VŠS), pirmąjį tikslą – pasiekti tokį pedagoginių bendruomenių lygį, kai jų daugumą sudaro apmąstantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs mokytojai ir dėstytojai.

2. Rengiant Programą remtasi:

2.1. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymu;

2.2. VŠS;

2.3. Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2012 m. gegužės 30 d. įsakymu Nr. V-899 „Dėl Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcijos tvirtinimo“ (toliau – Pedagogų kvalifikacijos tobulinimo koncepcija);

2.4. Geros mokyklos koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 21 d. įsakymu Nr. V-1308 „Dėl Geros mokyklos koncepcijos patvirtinimo“ (toliau – Geros mokyklos koncepcija);

2.5. Pedagogų rengimo, skyrimo, kvalifikacijos, veiklos vertinimo, atestacijos ir kvalifikacijos tobulinimo sistemos kaitos kryptimis (toliau – Kaitos kryptys), kurioms siūlymus teikė Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymais 2014 – 2015 metais suformuotos darbo grupės dėl pedagogų rengimo ir kvalifikacijos tobulinimo kaitos, dėl vadovų skyrimo ir vadovų kvalifikacijos tobulinimo kaitos ir dėl pedagogų rengimo, vertinimo, atestacijos ir kvalifikacijos tobulinimo, ir per viešąsias konsultacijas, organizuotas 2016 metais, diskutavo įvairių visuomenės ir profesinių grupių atstovai.

3. Programa remiasi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 5 straipsnyje numatytais švietimo sistemos principais.

4. Programos įgyvendinimo laikotarpis – 2017–2022 metai.

5. Programoje vartojamos sąvokos atitinka Lietuvos Respublikos švietimo įstatyme ir kituose teisės aktuose apibrėžtas sąvokas.

II SKYRIUS ESAMA BŪKLĖ IR POREIKIS

6. Lietuvos kaip valstybės ateitį žymia dalimi lemia švietimo sistemoje dirbančių mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų, mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų ir kitų pedagoginių darbą dirbančių darbuotojų (toliau visi kartu – pedagoginiai darbuotojai) indėlis į vaikų ugdymą bei jiems teikiamą pedagoginę ir psichologinę pagalbą. Palankus požiūris į pedagoginius darbuotojus ypač svarbus, nes jis padeda jiems susikurti autoritetą, be kurio neįmanoma formuoti dvasines ir pilietines jaunosios kartos nuostatas, ugdyti intelektualius gebėjimus bei puoselėti emocines galias, kurios gali nulemti mūsų valstybės ateitį. Formuojant palankų visuomenės požiūrį į švietimą ir pedagoginius darbuotojus, juntamas pozityvių pokyčių švietimo sistemoje palaikymas ir kompetentingų kokybiškai dirbančių pedagoginių darbuotojų indėlio pripažinimas, įgyvendinant pažangias švietimo politikos nuostatas.

7. Teisės aktuose sukurtos sąlygos pedagoginių darbuotojų savivertei puoselėti. Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo 1 straipsnyje pabrėžiama: „Švietimas saugo ir kuria tautos tapatybę, perduoda vertybes, kurios daro žmogaus gyvenimą prasmingą, visuomenės gyvenimą – darnų ir solidarų, valstybės – pažangų ir saugų“; VŠS pagrindinis strateginis tikslas – „<...> paversti Lietuvos švietimą tvariu pagrindu valstybės gerovės kėlimui, ugdyti veržliam ir savarankiškam žmogui, atsakingai ir solidariai kuriančiam savo, Lietuvos ir pasaulio ateitį“. Šiuose teisės aktuose įtvirtinta, kad nuo švietimo priklauso visos valstybės ateitis, o švietimą kuria jame dirbantys žmonės, kurių savivertė ir autoritetas žymia dalimi priklauso nuo jų veiklos rezultatų.

8. Pedagoginių darbuotojų prestižas gali būti keliamas akcentuojant teigiamus poslinkius švietimo sistemoje, ryškinant ir viešinant teigiamas patirtis, kurios atsirado taikant pažangią kitų šalių patirtį, vykdamas iš Europos Sąjungos fondų lėšų finansuojamas veiklas (pavyzdžiui, Mokyklų tobulinimo programa, Besimokančių mokyklų tinklai, Alternatyvus ugdymas švietimo sistemoje, Kūrybinės partnerystės, Lyderių laikas ir kt.)

9. Teorinės prielaidos pedagoginių darbuotojų prestižui kelti numatytos Geros mokyklos koncepcijoje, kurioje akcentuojamos švietime dirbančių asmenų savybės: aukšta savivertė, pasitikėjimas, motyvacija, profesionalumas ir kt. Šių savybių visuma ir sudaro privalomų pedagoginių profesijų darbuotojų asmeninių kompetencijų pagrindą, būtiną profesinei savivertei. Geros mokyklos koncepcijoje nubrėžtos gairės, kuriomis turėtų remtis ir modernizuojamas pedagogų rengimas, ir kvalifikacijos tobulinimas.

10. Mažėjant mokinių skaičiui ir traukiantis švietimo sistemai Lietuvoje, žymiai didėja vidutinis mokytojų ir mokinių santykis. Oficialiais 2013 m. Eurostato duomenimis pradiniam ugdyme jis buvo 9,9 (Europos Sąjungos vidurkis – 14,5), o pagrindiniame ir viduriniame ugdyme – tik 7,8 (Europos Sąjungos vidurkis – 12,9). Švietimo informacinių technologijų centro 2016 metų duomenimis, mokytojų ir mokinių santykis pradiniam ugdyme yra 11,3, pagrindiniame ir viduriniame ugdyme jau tik 7,2. Esant tokiai išplėtotai švietimo sistemai, jaučiamas nuolatinis lėšų stygius ir tai nekuria švietimo srities patrauklumo.

11. Lietuvoje švietimas, nors ir įvardijamas prioritetine sritimi, nuolat jaučia išteklių stygių. Lietuvos pedagoginių darbuotojų atlyginimai, lyginant su kitomis Europos Sąjungos šalimis, yra vieni mažiausių ir santykinai jau daug metų krenta (remiantis Lietuvos statistikos departamento duomenimis 2009 m. trečiame ketvirtyje mokytojų vidutinis atlyginimas buvo daugiau negu 36 procentais didesnis negu vidutinis šalyje, o 2016 m. pirmame ketvirtyje – didesnis jau tik 9 procentais ir net absoliučia reikšme jis vis dar nesiekia 2009 metų lygio), todėl natūralu, kad siekiant aukštesnės švietimo kokybės ir intensyvesnės pedagoginių darbuotojų veiklos reikia ieškoti sprendimų dėl tinkamo švietimo finansavimo ir pedagoginių darbuotojų faktinių atlyginimų didinimo. Ekonominis naudingumas, išreikštas atlyginimo dydžiu, turi tiesioginę įtaką profesijos prestižui. Ankstesnio šimtmečio tyrėjai (J. Goldthorpe ir K. Hope, 1974) teigia, kad profesijos prestižą lemia atlyginimo už darbą dydis bei socioekonominės privilegijos (premijos, kitokios išmokos, lengvatos ir pan.). Tačiau pastaruoju metu vis labiau įsivyrąja nuomonė, kad profesijų prestižui įtaką daro tiek socioekonominės paskatos, tiek tam tikros profesijos reikšmė visuomenei. Teorinė diskusija, kurie veiksniai labiausiai lemia profesijos prestižą, tebesitęsia iki šiol (R. Bakutytė, R. Paulauskas ir L. Ušeckienė, 2010; L. Varzinskienė, 2009; A.V. Matulionis, 2005 ir kt.).

12. Lietuva yra tarp Europos Sąjungos šalių, kuriose itin aktuali pedagoginių darbuotojų senėjimo problema (amžiaus vidurkis 2015 m. duomenimis yra apie 48 metai). 2015-2016 mokslo metais bendrojo ugdymo, ikimokyklinio ugdymo, neformaliojo vaikų švietimo mokyklose bei profesinio mokymo įstaigose dirbo 19 092 mokytojai, kurie turi 30 ir didesnę darbo stažą. Mokytojai priskiriami prie darbuotojų, kurių darbas susijęs su didesne nervine, emocine, protine įtampa. O mokytojų darbo pobūdis, gebėjimas veiksmingai jį atlikti yra tiesiogiai susijęs su asmens amžiumi. Taigi kyla poreikis, kad iki teisės aktais nustatyto senatvės pensijos amžiaus mokytojai galėtų gauti kompensacinę išmoką tais atvejais, jei turi ne mažesnę kaip 30 metų pedagoginio darbo stažą ir iki teisės aktais nustatyto senatvės pensijos amžiaus nutraukia darbo sutartį dėl mokytojo pareigų.

13. Keičiantis ugdymo turiniui, pedagoginių darbuotojų pasirengimo reikalavimams ir kompetencijoms, itin svarbu, kad visi pedagogai nuosekliai ir kryptingai tobulintųsi, įgytų XXI amžiaus pedagogui būtinų kompetencijų. Nors statistškai pedagogų trūkumo Lietuvoje nėra, mokyklose pasigendama jaunų ir entuziastingų mokytojų. 2015-2016 mokslo metais iki trisdešimties metų amžiaus mokytojų skaičius bendrojo ugdymo mokyklose nesudarė nei trijų procentų. Patyrusius ir ilgus metus dirbančius pedagoginius darbuotojus motyvuoti pokyčiams yra sunkiau, o jauni ir kūrybingi įsijungti į sistemą neturi galimybės ir nesiekia, matydami ribotas įsidarbinimo galimybes. Gabių ir motyvuotų jaunuolių, ypač vyrų, pritraukimas į pedagogines profesijas yra didelis iššūkis. Projektas „Renkuosi mokyti“ yra sėkmės pavyzdys, pritraukiant talentingus jaunuolius į pedagogo profesiją. Projektą verta palaikyti ir plėtoti.

14. Kiekvienos šalies ūkio raida yra tiesiogiai susijusi su švietimo sistemos veiklos kokybe. Europos Komisijos 2012 m. paskelbtoje strategijoje „Švietimo persvarstymas“ Europos Sąjungos valstybės narės raginamos nedelsiant imtis veiksmų, kuriais jaunimui būtų padedama išsiugdyti darbo rinkoje reikalaujamą įgūdžių ir gebėjimų ir siekti su ekonomikos

augimu ir darbo vietų kūrimu susijusių tikslų. Ši strategija ragina siekti esminių švietimo pokyčių ir skirti daugiau dėmesio mokymosi rezultatams – mokinių žinioms, įgūdžiams ir gebėjimams, aktyviau naudotis informacinėmis ir ryšių technologijomis bei visiems prieinamais švietimo ištekliais. Nuolat mokydami savo kvalifikaciją turėtų kelti ir pedagoginiai darbuotojai.

15. Išorinio mokyklų vertinimo duomenimis (Švietimo ir mokslo ministerijos ataskaita „Lietuva. Švietimas šalyje ir regionuose 2016“), didžiausią įtaką šalies mokinių pasiekimams turi šie mokyklos veiklos veiksniai: vertybės, elgesio normos ir principai; asmenybės raidos lūkesčiai; mokymo nuostatos ir būdai; mokytojo ir mokinio dialogas; mokymosi kokybė; mokinių, klasių ir visos mokyklos pažanga; tėvų švietimas ir personalo komplektavimas. Išorinio vertinimo duomenys rodo, kad mokyklose pedagoginio personalo pakanka, o jų išsilavinimas ir kvalifikacija tinkama. Tačiau nepakanka tik pasitelkti darbuotojus, būtina tinkamai naudotis jų patirtimi, skatinti nuolat tobulinti kvalifikaciją, siekti profesionalumo. Dėmesio ir pagalbos pedagoginiam personalui stinga. Tik penktadalis vertintų mokyklų šią sritį gali laikyti stiprybe.

16. Lietuvos tyrėjų R. Bakutytės, R. Paulausko ir L. Ušeckienės tyrimo (2010) rezultatai patvirtina, kad „profesijos prestižas yra daugiafaktorinis fenomenas, priklausomas nuo visuomeninių poreikių, šalies socialinės politikos, materialinio bei socialinio atlygio už darbą, įgytos kvalifikacijos bei jos tobulinimo galimybių, specialybės paklausos darbo rinkoje, asmeninių nuostatų ir kt.“ Mokslininkai pripažįsta, kad Lietuvoje profesijos prestižo veiksniai ir pedagogų nuomonė apie jų profesijos prestižą menkai tyrinėti.

17. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (toliau – EBPO) tarptautinio mokymo ir mokymosi tyrimo (angl. Teaching and Learning International Survey, TALIS) duomenimis, apie 40 procentų Lietuvos mokyklų vadovų (Europos Sąjungos vidurkis – 18 proc.) teigia, kad mokytojų pedagoginis pasirengimas yra nepakankamas. Šio tyrimo rezultatai rodo, kad tokių šalių (Singapūras, Korėja, Kanada, Suomija ir kt.), kurios pastaraisiais metais tikslingai ir iš esmės atnaujino pedagogų rengimą, kompetencijų tobulinimą, veiklos vertinimą, mokinių rezultatai gerokai pakilo. Tuo pat metu kilo mokytojų ir kitų pedagoginių darbuotojų prestižas ir įtaka. EBPO ataskaitos „Parama mokytojų profesionalumui. Tarptautinio mokymo ir mokymosi tyrimo 2013 m. įžvalgos“ išvadose, EBPO Lietuvos mokyklų išteklių apžvalgos rekomendacijose, EBPO analitiko Andreas Šleicherio ataskaitos „Profesinis mokymasis ir strateginės reformos aukščiausiais mokymo kokybei. Pamokos iš viso pasaulio“ pavyzdžiuose ir rekomendacijose, Europos Komisijos švietimo ir mokymo darbo grupės „ET 2020“ ataskaitoje „Požiūrio į nuolatinį profesinį mokymąsi formavimas. Pirminio mokytojų rengimo politikos tobulinimo gairės“ rekomendacijose pagrindžiama, kad kokybiniai pokyčiai galimi tik investuojant į mokytojų ir kitų pedagoginių darbuotojų rengimą ir nuolatinį mokymąsi, kuris yra viena iš prestižo kilimo dedamųjų. Jei vyriausybės siekia įdarbinti ir išlaikyti pedagogo profesijoje geriausius kandidatus, turi būti sudarytos sąlygos augimui ir karjerai. Pedagoginiams darbuotojams, kurie nesiekia profesinės karjeros, turi būti sukurta ir veikti paskatų sistema, pavyzdžiui, skiriamos premijos, didesnis atlygis ar apdovanojimai už kokybišką darbą.

18. Narystė EBPO yra vienas svarbiausių Lietuvos užsienio politikos prioritetų. Lietuva siekia tapti EBPO nare 2018 m. Šiuo metu EBPO vienija 34 pasaulio šalis. Dalyvavimas tarptautiniuose EBPO vykdomuose tyrimuose švietimo srityje, įskaitant tarptautinį mokymo ir mokymosi tyrimą, įpareigoja vykdyti labai atsakingą švietimo politiką, gerinti ugdymo kokybę, įgyvendinti ir skatinti inovacijas švietime. Lietuvoje stinga nacionalinių tikslinių edukologinių tyrimų apie pedagogų kompetencijų įtaką ugdymo rezultatams. Yra tik pavienių apklausų ar siauram ratui žinomų darbų (J. Navickaitė, 2008; N. Bankauskienė, R. Čiužas, R. Trofimova, 2010; R. Čiužas, 2013; V. Barauskienė, 2014), bet nė vienas jų nėra tiesiogiai susietas su tikslinga švietimo kokybės, pasitikėjimo švietimu ir/ar pedagogais didinimo ar prestižo kėlimo politika. Siekiant sistemiškesnės ir patikimesnės informacijos apie ugdymo kokybines problemas, pozityvius pokyčius ugdymo procese, svarbu skatinti ir remtis nacionaliniais tyrimais apie Lietuvos mokyklų ir pedagoginių darbuotojų kasdienę praktiką, mokinių, mokytojų, tėvų ir kitų visuomenės narių nuomonę apie pedagoginių darbuotojų prestižo būklę.

19. R. Bakutytė, R. Paulauskas ir L. Ušeckienė tyrė Lietuvos pedagogų požiūrį į profesijos prestižo veiksnius (Bakutytė R., Paulauskas R., Ušeckienė L. Pedagogų požiūris į profesijos prestižo veiksnius. 2010), ir teigia, „kad visus pedagogų prestižo veiksnius prasminga skirti į tris grupes: 1) visuomeninio reikšmingumo, kuris apima: darbo naudą visuomenei, galimybę veikti nepriklausomai, specialisto rengimo trukmę, priklausymą profesinei grupei ir profesijos tinkamumą asmeniui; 2) karjeros siekimo, ekonominio naudingumo: atlyginimo dydį, galimybę kilti karjeros laiptais, galėjimą veikti kitus asmenis bei specialybės paklausą darbo rinkoje; 3) asmeninio naudingumo: gebėjimą persiorientuoti be papildomų išlaidų, galėjimą naudotis profesijos privilegijomis, kvalifikacijos tobulinimo prieinamumą.“ Vertinant viešosios nuomonės apie švietimą ir pedagoginius darbuotojus situaciją, būtina konstatuoti, kad pozityvių poslinkių yra. Vis dažniau pasirodo teigiamų ir gerųjų pavyzdžių iš mokyklų ar pedagogų patirčių viešuosiuose šaltiniuose (televizijoje, žiniasklaidoje, internetiniuose šaltiniuose ir kt.), ne tik oficialių institucijų iniciatyva organizuojamos akcijos švietimo grandžiai, įstaigai ir/ar pedagogo veiklai pristatyti ar paremti. Tačiau esant nepakankamam visos švietimo bendruomenės sutelktumui, savęs kaip bendruomenės suvokimui, sunku numatyti pozityvių poslinkių keliant savivertę ir savivertės išdavą – prestižą. Todėl darbų viešinimas ir švietimo bendruomenės telkimas neabejotinai svarbūs žingsniai, galintys nusverti prestižo kilimą. Tuo pačiu suvokiami ir didėjantys iššūkiai švietimui, pabrėžiant saugios aplinkos mokyklose kūrimo, pedagoginių darbuotojų profesinės autonomijos ir pasitikėjimo jais svarbą.

20. VŠS kelia tokius uždavinius įgyvendinant pedagogų bendruomenės stiprinimo ir jų vertės pripažinimo visuomenėje tikslą:

20.1. motyvuoti gabius jaunos žmones rinktis karjerą formaliojo ir neformaliojo švietimo įstaigose. Užtikrinti besimokančiųjų psichologinius poreikius atitinkančią lyčių dermę tarp mokytojų, dirbančių pagal bendrojo ugdymo programas;

20.2. išplėtoti aukštos kokybės, naujausias žinias integruojančias švietimo ir ugdymo kryptų studijas, kurios suteiktų absolventams platų kultūrinį akiratį ir galimybę mokytis kelis

dalykus arba atlikti kelis pedagoginius vaidmenis;

20.3. stiprinti motyvaciją suteikiant galimybių mokytojams ir dėstytojams nuolat tobulinti kvalifikaciją plečiant kultūrinį akiratį, didinant šiuolaikinių technologijų išmanymą, orientuojantis į kūrybiškumo, pilietiškumo, lyderystės, verslumo ugdymą ir atrandant įvairesnį pedagoginių funkcijų spektrą. Sudaryti galimybę ilgai dirbantiems aktyviems mokytojams tobulinti kvalifikaciją aukštojoje mokykloje. Skatinti mokslininkus įsitraukti į bendrąjį ugdymą ir teikti naujausias žinias;

20.4. stimuliuoti nuolatinį pozityvios patirties perėmimą ir dalijimąsi tarp dėstytojų bei formaliojo ir neformaliojo švietimo mokytojų, skatinti mokytojų ir dėstytojų judumą šalyje ir tarptautiniu mastu bei kitas keitimosi švietimo idėjomis formas;

20.5. stiprinti visuomenės pasitikėjimą švietimo sistema, mokytojais ir dėstytojais bei jų pasitikėjimą savimi tikrų sėkmės istorijų sklaida ir akademinio sąžiningumo skatinimu.

21. Pritraukti į pedagogines profesijas svarbus ir bendrosios viešosios nuomonės formavimas ir komunikacija. Konkrečius pokyčius yra sudėtinga pasiekti, bet ilgalaikės viešosios komunikacijos kampanijos, viešinant geruosius pavyzdžius, sėkmės istorijas ir edukacines inovacijas, gali žymiai sustiprinti visuomenės pasitikėjimą švietimu ir pedagoginiais darbuotojais. Iniciatyvos ir veiklos gali būti nuo konsultacijų su pedagoginių profesijų prestižui kelti dirbančiomis institucijomis ar asmenimis, iki įvairių akcijų pedagogų profesijos populiarinimui, publikacijos apie pedagogo profesijos atstovus, atskleidžiant jų asmenines savybes ir žmogiškąsias vertybes; išskirtinių veiklos rezultatų ir kūrybinių iniciatyvų pripažinimas, skiriant nacionalines ir institucines premijas ar nominacijas. Profesinės bendruomenės savo vertybes, profesinės etikos ir elgesio principus dažnai deklaruoja etikos kodekse (pavyzdžiai: Lietuvos advokatų etikos kodeksas, Lietuvos policijos pareigūnų etikos kodeksas, Lietuvos bibliotekininkų etikos kodeksas). Lietuvos pedagoginiai darbuotojai savo etikos kodekso nėra parengę ir priėmę. Tikėtina, kad tokio kodekso inicijavimas, vieši jo aptarimai ir priėmimas leistų deklaruoti visuomenei profesinės pedagoginės bendruomenės vertybes ir padėtų keisti visuomenės nuostatas apie pedagoginius darbuotojus.

22. Gabių ir motyvuotų asmenų pritraukimo į pedagogines profesijas užduoties veiklos tiesiogiai siejamos su jaunų žmonių skatinimu rinktis pedagogines studijas. Tokių iniciatyvų jau yra: kai kurios aukštosios mokyklos yra pasirašiusios sutartis su pedagoginių studijų studentais, tam tikrų įsipareigojimų (priimti motyvuotus jaunuolius dirbti pedagogais ir kt.) yra prisiėmusios kai kurios mokyklos ar savivaldybės, šiuo metu rengiami ir atitinkami teisės aktų pakeitimai, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos į švietimo įstaigas ateiti dirbti jauniems asmenims. Pagrečiui turėtų būti tobulinama ir plėtojama atrankos į pedagogines studijas sistema: stiprinamos ir plėtojamos Jaunojo pedagogo mokyklos mokiniais; turėtų būti parengti motyvacijos dirbti pedagoginį darbą vertinimo instrumentai ir sukurtos drąsinančios atrankos procedūros, pasinaudojant šalių, kuriose pedagogo darbas ir pedagoginės studijos yra aukštai vertinamas, patirtimi; plėtojama ir tobulinama profesinio orientavimo sistema, įgalinant plačiau ir atsakingiau veikti karjeros specialistus.

23. Dirbančių pedagoginių darbuotojų kompetencijų tobulinimas ir sąlygų karjerai plėtros žingsniai tiesiogiai susiję su Kaitos kryptių ir VŠS uždavinių įgyvendinimu. Pedagogų profesinės raidos ir kompetencijų tobulinimo planavimas privalo būti organizuojamas ir planuojamas visais lygmenimis: nacionaliniu per kvalifikacijos tobulinimo prioritetus, tikslingas pedagoginių darbuotojų kvalifikacijos tobulinimo programas ir Europos Sąjungos struktūrinių fondų (toliau – ES SF) lėšomis planuojamas veiklas; savivaldybėse per metodinės veiklos organizavimą, akredituotų kvalifikacijos tobulinimo institucijų veiklos rėmimą, pagalbos mokykloms teikimą; o mokyklose – stebint ir analizuojant mokyklos veiklą, mokinių pasiekimus ir kitus rezultatus. Siekiant darnesnio ir veiksmingesnio pedagogų kvalifikacijos tobulinimo, būtina patvirtinti ilgalaikius ir vidutinės trukmės kvalifikacijos tobulinimo prioritetus ir numatyti lėšų jiems įgyvendinti, kaip yra rekomendavusi Valstybės kontrolė 2016 m. gegužės 10 d. audito „Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas“ ataskaitos Nr. VA-P-50-3-5 išvadose. Būtina tobulinti ir kai kuriuos teisės aktus, kad būtų sudarytos palankesnės sąlygos pedagogams plėtoti savo kompetencijas arba įgyti naujų, didesnę dėmesį skirti pedagogų kvalifikacijos tobulinimo kokybei, vykdyti ir dalyvauti tyrimuose, vertinančiuose pedagogų kompetencijas, kad tikslingai galima būtų planuoti kvalifikacijos tobulinimo išteklius ir numatyti kryptis. Pedagogai, remiantis savo ir kitų vertinimų analize, turėtų būti skatinami kryptingai projektuoti ir vykdyti savo kvalifikacijos tobulinimą. Vienodai svarbu sudaryti sąlygas ir skatinti aukštųjų mokyklų dėstytojus, dalyvaujančius rengiant pedagogus, ugdytis andragogines kompetencijas.

24. Pedagoginių darbuotojų materialinės gerovės didinimas priklauso ne tiek nuo Švietimo ir mokslo ministerijos ir švietimo bendruomenės pastangų, kiek nuo šalies finansinių galimybių, nes šios krypties priemonėms įgyvendinti reikalingas tikslingas finansavimas. Tačiau kai kuriems darbams pradėti svarbu susitarimai, o finansavimas būtų reikalingas įgyvendinti. Tokiomis veiklomis galėtų būti pedagoginių darbuotojų darbo užmokesčio didinimas, pedagoginių darbuotojų etatinio darbo apmokėjimo modelio sukūrimas ir pan. Tačiau nemažai teisės aktų projektų parengimas būtų svarbus žingsnis gerinant pedagoginių darbuotojų materialinę gerovę: Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimai dėl pedagoginių darbuotojų darbo apmokėjimo tvarkos, dėl pedagoginių darbuotojų teisių ir pareigų ir pan. Galimos ir kitos iniciatyvos keisti teisės aktus, bet visoms iniciatyvoms pirmiausia svarbus švietimo bendruomenės, socialinių partnerių, visuomeninių organizacijų palaikymas, nes tai lemtų pozityvius pedagogų savivertės ir pedagoginių profesijų prestižo pokyčius.

25. Pedagoginių darbuotojų darbo aplinkos ir sąlygų gerinimas sietinas su darbo vietų aprūpinimu, su emocinės ir kultūrinės, plačiąja prasme, aplinkos kūrimu. Pedagoginių darbuotojų darbo vietų geresnis aprūpinimas, šiuolaikiškų mokymo priemonių gausinimas, prieigų prie įvairių mokymo ir mokymosi šaltinių gerinimas, infrastruktūros tobulinimas ir kitos priemonės buvo ir yra nuolatinio Švietimo ir mokslo ministerijos dėmesio centre, tam tikslingai numatomos tiek ES SF projektų, tiek biudžeto lėšos. Tačiau būtina daugiau dėmesio skirti ir palankiai emocinei, kultūrinei aplinkai švietimo įstaigose kurti, todėl numatytina tikslinti švietimo įstaigų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui ir ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų skyrimą, jų kompetencijų vertinimą tiek skiriant į pareigas, tiek periodiškai (per

metinius pokalbius ir per atestaciją) prireikus inicijuoti ir kai kurių Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo nuostatų pakeitimus. Svarbu pradėti diskusijas dėl mokytojų ir pagalbos mokiniui specialistų privalomos atestacijos įvedimo, nes nemaža dalis švietimo bendruomenės jau dabar pripažįsta, kad atestuoti, bet nepakankamai gerai dirbantys pedagoginiai darbuotojai formuoja negatyvią viešąją opinią ir pridaro nemažai žalos profesijos prestižui.

26. Pedagoginių darbuotojų rengimo sistemos tobulinimas tiesiogiai susijęs su švietimo bendruomenėje aktyviai svarstytomis Kaitos kryptimis ir su VŠS15.2 papunktyje suformuluotu uždaviniu tobulinti pedagogų rengimą, jį plečiant ir įgalinant studentus įgyti kelias specialybes ar specializacijas, o apsisprendus dėl netinkamumo pedagogo profesijai, pasitraukti iš pedagoginių studijų. Atsižvelgiant į Švietimo ir ugdymo studijų kryptių aprašo, patvirtinto Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2015 m. gruodžio 10 d. įsakymu Nr. V-1264 „Dėl Švietimo ir ugdymo studijų kryptių grupės aprašo patvirtinimo“, nuostatas, būtina keisti Pedagogų rengimo reglamentą, patvirtintą Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2010 m. sausio 8 d. įsakymu Nr. V-54 „Dėl Pedagogų rengimo reglamento patvirtinimo“, kuriame turėtų būti detaliau reglamentuotas pedagogų rengimas, akcentuojant praktinio rengimo stiprinimą, mentorių ir tutorių pareigos ir kt. Šalia teisės aktų tobulinimo, būtina nuosekliai dirbti su naujai įsidarbinusiais pedagogais, sudaryti sąlygas ir galimybes jauniems pedagogams gauti įvairią pagalbą ir paramą, kad galėtų įsitvirtinti profesijoje ir perimti gerą patyrosių kolegų patirtį; sudaryti galimybes pedagogus rengiantiems dėstytojams tobulinti savo kompetencijas ir įgyti naujų, būtinų XXI amžiaus profesionalams. Dėstytojų kompetencijos sietinos ir su edukologijos mokslo plėtra: išsamių, gilių, sisteminių edukologinių tyrimų vykdymu; kūrybingų, inovatyvių, jaunų mokslininkų atėjimu į šią mokslo sritį.

27. Valstybinių ir savivaldybių mokyklų vadovų, jų pavaduotojų ugdymui ir ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų kompetencijų didinimas ir vertinimo tobulinimas neabejotinai susijęs su atsakomybe už ugdymo kokybę, mokinių pažangą ir pedagoginių darbuotojų veiklos efektyvumą ir neabejotinai prisideda prie vieno iš pedagogų profesijos prestižo gerinimo veiksnių – asmeninio tobulėjimo. Mokyklų vadovai, jų pavaduotojai ir ugdymą organizuojančių skyrių vedėjai, kaip ir mokytojai, turi gerai išmanyti pedagogiką, aktyviai dalyvauti ugdymo turinio planavimo, mokymo ir vertinimo procesuose.

28. Apibendrinant analizę galima išskirti tris pagrindines pedagoginių darbuotojų prestižo ir pedagoginių bendruomenių stiprinimo veiksnių grupes, iš esmės derančias su VŠS uždaviniais ir mokslininkų įžvalgomis:

28.1. pedagogų profesijos populiarinimas (visuomeninis reikšmingumas), karjeros galimybių, alternatyvų plėtra, atranka ir adaptacinė globa, siekiant darbo rinkoje laimėti konkurencinę kovą dėl jaunų gabių žmonių (ypač vyrų) pritraukimo tapti pedagogais;

28.2. palankių finansinių-materialinių sąlygų dirbti pedagoginį darbą sudarymas (ekonominis naudingumas);

28.3. patrauklių, plečiančių akiratį, įtvirtinančių išsilavinimo vertę ir įsidarbinimo

galimybes edukologinių ir švietimo lyderystės studijų diegimas (asmeninis naudingumas).

III SKYRIUS

TIKSLAS IR UŽDAVINIAI

29. Programos tikslas – pasiekti kokybinių pokyčių pedagoginėse bendruomenėse, kuriose daugumą sudarytų apmąstantys, nuolat tobulėjantys ir rezultatyviai dirbantys profesionalūs pedagoginiai darbuotojai, turintys aukštą prestižą visuomenėje.

30. Pedagoginių profesijų prestižo kėlimo programos uždaviniai:

30.1. Pritraukti gabius ir motyvuotus asmenis į pedagogines profesijas;

30.2. Pagerinti pedagoginių darbuotojų materialinę gerovę ir darbo sąlygas;

30.3. Pertvarkyti pedagoginių darbuotojų rengimą ir vertinimą.

IV SKYRIUS

PROGRAMOS ĮGYVENDINIMAS IR ATSAKOMYBĖ

31. Įgyvendinant Programą, dalyvaus Švietimo ir mokslo ministerija, Švietimo ir mokslo ministerijai pavaldžios įstaigos, kiti juridiniai ir fiziniai asmenys. Programos įgyvendinimą organizuoja Švietimo ir mokslo ministerija, kviesdama aukštąsias mokyklas, nevyriausybines organizacijas, kitus juridinius ir fizinius asmenis kaip partnerius. Rekomenduojama, kad Programos uždavinius įgyvendintų savivaldybės ir švietimo įstaigos.

32. Programai įgyvendinti bus naudojamos valstybės biudžeto ir Europos Sąjungos 2014 – 2020 metų finansinės paramos ir bendrojo finansavimo lėšos. Gali būti pritraukiamos fizinių ir juridinių asmenų lėšos.

33. Programos priede nurodomi uždaviniai, priemonės, veiksmai ir galimi jų vykdymo partneriai. Programa vertinama pagal VŠS pirmojo tikslo vertinimo rodiklius.

34. Programos priede numatytų veiklų įgyvendinimo pažangai nustatyti kasmet renkama informacija ir apibendrinta skelbiama viešai.

35. Apibendrinus kasmetinius duomenis, prireikus Programa gali būti koreguojama, formuluojamos rekomendacijos tobulinti ir plėsti veiklas.
